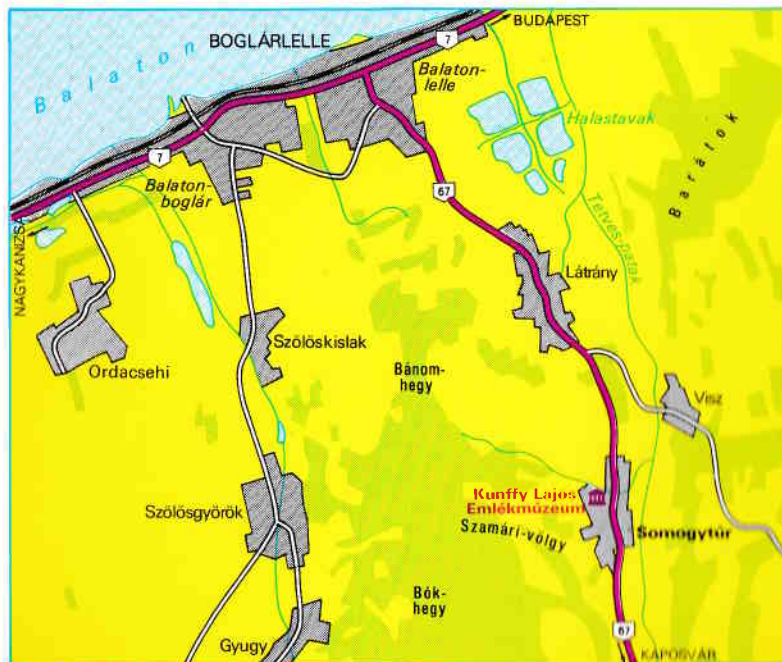

SOMOGYTŰR
Kunffy Lajos Emlékmúzeum

TÁJAK KOROK MÚZEUMOK KISKÖNYVTÁRA 307

Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1988. 636354

Hasonlattan élve: ami a magyar képzőművészetben a nagybányai iskola, annak Somogy művészetében Kunffy Lajos művészete felel meg. Kunffy ugyan nem dolgozott Nagybányán, de Münchenben együtt volt a majdani nagybányaiakkal, némelyikkel Párizsban is. Ő aztán Somogytúron lelte meg a saját művésztelepét. Művészi törekvéseivel, akárcsak a nagybányaiak, a plein air, a fényvel, levegővel átítatott természeti látvány igazságainak szolgálatába szegődött.

A kezdeti akadémista felfogását (lásd: *Jeremiás próféta, 1895*), egy rövid Munkácsy-igézet váltotta fel (*Jób, 1896*), amelyet a franciák bájos, dekoratív egységbe foglalt stíluszatása követett (*Mendlik Oszkár és neje a bretagne-i tengerparton, 1898*).

A hazai motívumok keresése közben összegeződtek művészi tapasztalatai a nagybányai szellemnek megfelelő módon (*Somogytúri gyermektemetés, 1906*). A keze néha virtuóz könnyedséggel kezelte az ecsetet, s impresszionista módon foltokba tömörített (*Felvonulás a Vérmezőn, 1918*), máskor elnehezült és realiztikus megfigyelésekben gazdag zsánerképek kerültek ki alóla (*Ebédelő aratók, 1921*).

A művész életművét a teljesség igényével mutatja be a somogytúri emlékmúzeum.

Somogytúr a Balaton vonzásterületében van, a Kaposvárt Balatonlellel összekötő műúton. A Kunffy Emlékmúzeum két épületből áll. Egy XVIII. századi kisenemesi kúriából és egy fehér oszlopos, timpanonos műteremből, amelyet 1909-ben építtetett Kunffy a saját tervei alapján. E kettőt kellemes park fogja össze.

A nemesi lakóházat még a festő nagyapja, a tatai születésű Kunfi Simon vásárolta a Bosnyák családtól. Tipikus példája a régi „táblabíró-világ” falusi nemesi építkezéseinek. Az oszlopos, nyitott részt már a festő toldotta hozzá.

A Kunffy család gazdálkodásból élt. Az apáról, Kunffy Adolfról megemlítyük, hogy ifjú korában Kossuth eszméitől áthatva négy évig szolgált Nápolyban Garibaldi seregében, a magyar légió zászlaja alatt. Itt várakoztak egykor volt 48-as honvédek, a Bach-korszak üldözöttei a szabadságmozgalom felújulására. A remény szertefoszlása után a fiatalember Somogyba költözött földbérlő gazdálkodónak.

Úgyes munkával tekintélyes földbirtokot szerzett. Az olaszországi élményeit megírta és kinyomtatta. Nemességet is vásárolt, ennek címere ma már csak a családi kriptát díszíti a kaposvári izraelita temetőben. Felesége, Hochsinger Hermina négy gyermeket szült. Az elsőszülött 1869. október 2-án Orciban, Lajos. Kezdetben itt voltak földbérlők, később Gálosfán, utána Vargán, de házuk volt Kaposváron a Berzsényi utcában is.

Jeremiás próféta, 1895

Kunffy Lajos elemi és középiskoláit Kaposváron végezte. A vakációk idejét a falusi birtokon töltötte. Kisdíák korában kitűnt rajztehetségét elsőként Galimberti Alajos, majd az éppen Somogyban működő Koroknyai Ottó gondozták. Érettségi után Pestre került a jogi egyetemre, s ezzel párhuzamosan a Mintarajziskola óráira is eljárt, ahol Greguss János és az akkoriban divatos Vágó Pál tanították őt. A harmadik jogászévet a kötelező katonaság leszolgálására fordította.

1890-ben Münchenbe ment, a századvégi művészetet egyik központjába. Hollósy Simon magániskolájába járt egy évig. Itt rögzítődött belé a részletek iránti műgond. Tapasztalhatta azt a lelkesedést, amelyet Hollósyban és körében kiváltak a francia Bastien-Lepage bensőséges hangulatú, halvány tónusokban tartott levegős, szabadtéri festményei. E vezércsillag jegyében költözött haza Nagybányára öt év múlva Hollósy, Ferenczy, Réti, Thorma és Iványi, egy új magyar iskola alapítására és egy új szellem, a plein air naturalizmus művelésére.

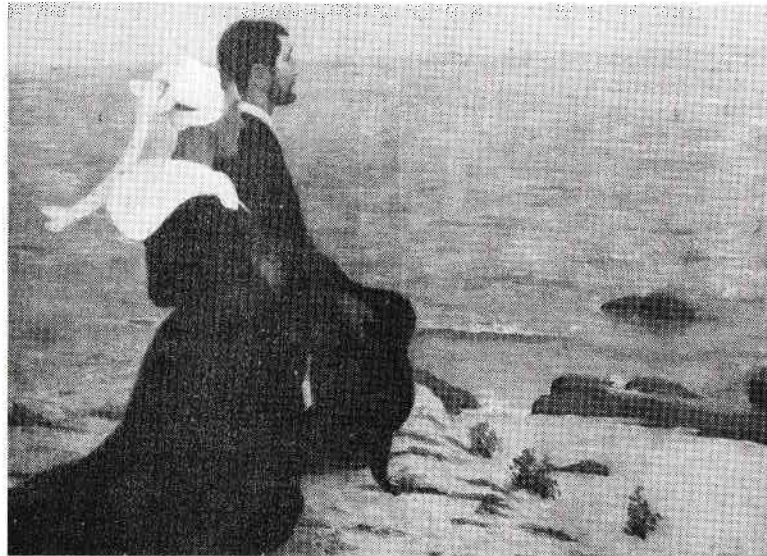
Kunffy 1891 tavaszán beiratkozott a müncheni akadémiára, Hackl tanár osztályába. A Párizsból jött művészeti hírek vonzó hatására azonban csak fél évig volt maradása. Ősszel már Párizsban találjuk őt a Julian Akadémia növendékeként. Mesterei a korabeli francia történeti festészet jeles képviselői, Jean Paul Laurens és Benjamin Constant. Három évig szorgalmasan dolgozott és 1894-ben érezte befejezettek a művészeti tanulmányait.

A párizsi Nagy Szalon kiállította első képét, az *Ötóriai teát*. Ugyanekkor a Mars mezei Szalonban kaposvári honfitársa, Rippl-Rónai a legmodernebb szellemű kiállítást rendezte meg.

Kunffyt nem vonzották az új stílustörekvések. Munkácsy nyomán indult el festői pályáján. Bejáratos volt az anyagi sikerek fényében úszó, Párizsban élő mesterhez. Imponáltak számára a sötét tónusokból felcsapó fehérek. Ez idő tájt a szolid, a modernséget jelentő plein airrel is kacérkodott.

Emlékezését idézzük: „A szép párizsi benyomásokkal és azzal a sikerrel, hogy első képpemmel a párizsi Szalonban szerepelhettem, jó

Mendlík Oszkár és neje a bretagne-i tengerparton, 1898

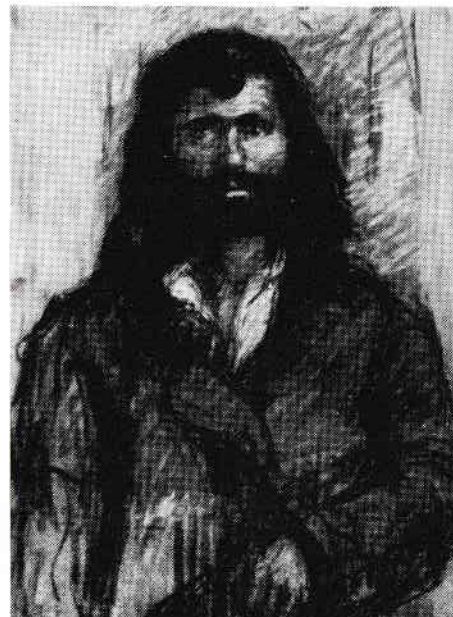
*Feleségem
a pálmaházban, 1903*

hangulatban utaztam haza Magyarországra, azzal a tervvel, hogy nyáron át megfestek egy igazi plein air képet”. Így született Gálosfán a *Vízfordó fiú*. — „Alaposan megrajzoltam és a napfény jól kifejezésre jutott a vásznon. Az őszi tárlaton, a Párizsban kiállított képpel együtt kiállítottam Budapesten, még a régi Múcsarnokban. Ez volt az első kiállításom Budapesten” — beszéli el a művész a 80 éves korában megírott memoárjában.

1895-ben ismét Münchenbe ment és műtermi munkákba fogott. *Jób* címmel bibliai tárgyú nagy képet festett az „Ezeréves Magyarország” pályázatra. Az óriási reprezentációval rendezett kiállításon Munkácsy műveinek társaságába került a kép, mivel azokkal mutatott rokonságot. Később így értékelte ezt Kunffy: „Sajnáltam a müncheni intermezót, visszarántott a sötétebb, komorabb piktúrába. Ha 24 éves koromban tovább Párizsban maradok, piktúráim kétségtelenül világosabb, üdébb színek felé tendál.”

1897-ben szülei biztatására másfél évre hazatért, hogy befejezze jogi tanulmányait, aztán sietett vissza Párizsba. A breton tengerparton

A cigány, 1905

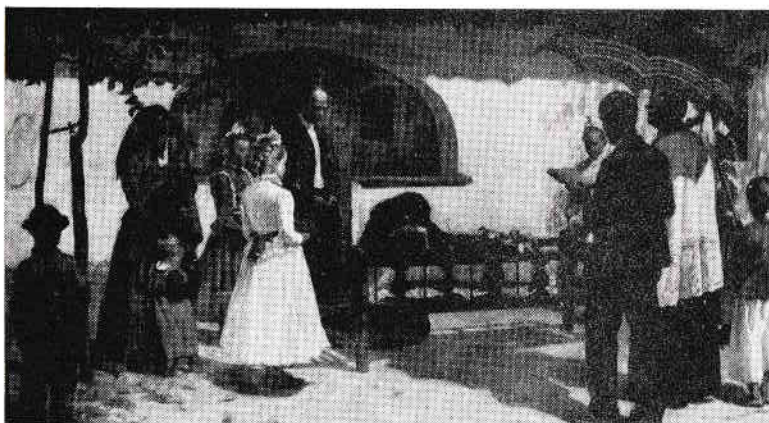

festette a dekoratív, szecessziós hatású *Mendlik Oszkár és neje a bretagne-i tengerparton* (1898) című képét. Korszerű és szép alkotás.

Párizsban festett képei közül kiemelkedik még a *Vitatkozó francia papok* (1899), amely az Új Szalonban kiállítva sikert hozott. Az éjszakai jelenetet ábrázoló kép a fényhatások megoldásában jeleskedik.

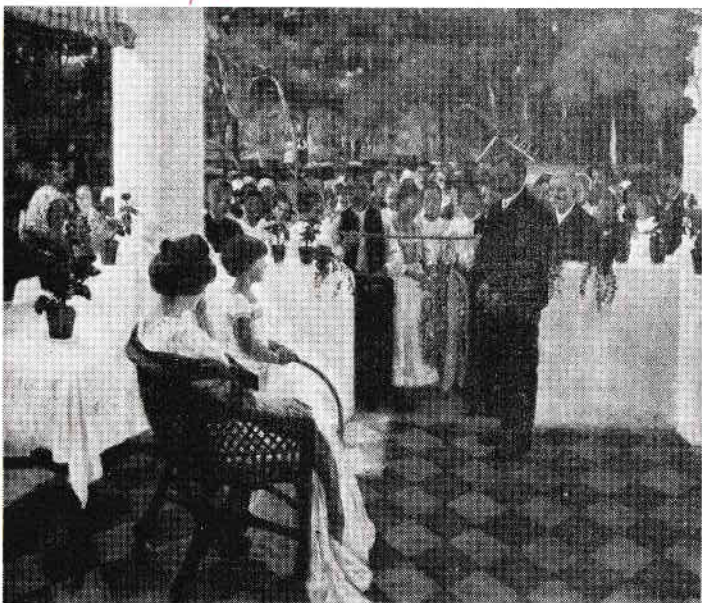
1899 nyarán hazajött apja vargai birtokára és elmerült a kis falu életének, embereinek festésében. Palettája egyre színesebb, világosabb lett.

1900-ban Budapestre költözött, mert megtetszett neki a főváros felpetzdült művészi atmoszférája. Ekkor történt, hogy a parlamentben Berzeviczy Albert ingerült kirohanást intézett az új művészeti irányzatok ellen. Kunffy Lajos „Reflexiót” jelentetett meg erre a Múcsarnok című szaklapban. Éles logikával védelmezte a modern művészet szabadságát a korszellem nevében: „Minden kornak olyan a művészete, amilyent megérdemel . . . Lehetnek a mai művészetnek tévedései, amelyek azonban a társadalomban találják meg gyökerü-

Somogytúri gyermektemetés, 1907

Aratóünnep, 1908⁹ 1910

Somogytúri lányok vasárnapi beszélgetésben, 1909

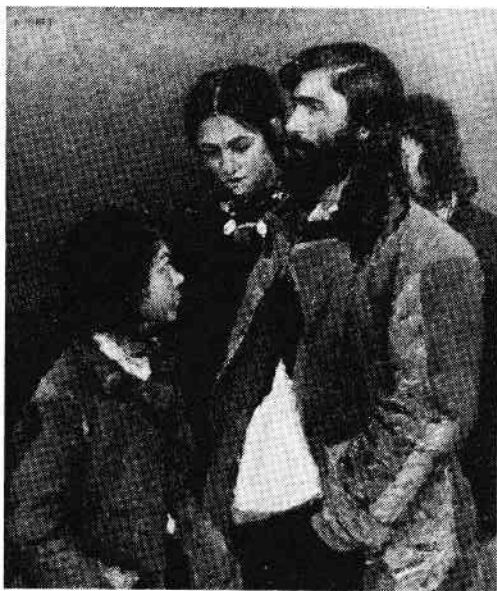
ket . . . Társadalmi elemeink között éppen a művészek gárdája az, amely nem tagadja meg önmagát és bátran küzd az igazságért . . .”

1901-ben feleségül vette a szép és művelt Tiller Ellát. A művészeti élményekben gazdag olaszországi nászútjuk után Párizsban telepedtek le. Itt született fiúgyermekük 1902-ben.

A családi közegben, valamint a francia tengerparton festett képeinek a Függetlenek Szalonjában volt a legjobb fogadtatása. Ez a művészi egyesület zsűrimentes tagjává választotta.

A kultúrdiplomáciában is sikeresnek bizonyult Kunffy. Egy kortárs amerikai és francia festészeti kiállítás megszervezésével bízta meg őt a budapesti Képzőművészeti Társulat. A francia fél ezt a munkáját a Becsületrend adományozásával jutalmazta.

Legjobb képeit az itthon töltött nyarak során festette. A somogytúri ezerholdas birtokot 1905-ben kapta meg apjától. A gazdálkodást eleinte Károly nevű öccse irányította. Ebben az évben fedezte fel festői motívumául a nagy hajú, sötét arcbőrű, tarka ruhás cigányokat.

*Cigányvajda családja,
1911*

Két cigány, 1912 ▶

Az egzotikus hatás, amely a cigányok külsőségei révén Kunffy festészetében megjelent, Párizsban nagy népszerűséget hozott neki.

1906-ban készült a *Gyermektemetés* című főműve. A nagyméretű képet számos tanulmány és vázlat előzte meg: nádfedeles parasztház előtt felravatalozott kicsiny koporsóra gyászruhás anya borul. A kép jobb és bal oldalára széthúzva egy-egy kisebb csoportban a szűk körű család, illetve a szertartást végző pap és a kántor karakterizált alakjai állanak. Az aratás idején történik az eset, ezért olyan kevés a kép szereplője. A ház fehér faláról visszaverődő nyári napfény egyes alakok tömörségét hangsúlyozza. Az apa alakját a veranda ívének sötétlő kéksége veszi körül.

A mű a magyar plein air festészet kiemelkedő alkotásai közé tartozik. Egyöntetű, friss fakturális megoldásához a Franciaországból már végleg visszaköltözött Rippl-Rónai adott tanácsokat. Nyaranta sok más művészkolléga is vendégeskedett Somogytúron (Iványi-Grünwald, Szlányi Lajos, Edvi-Illés Aladár). Kunffy ekkor még minden ősszel visszatért Párizsba, magával szállítva a nyári évad

művészi termését, rendszerint egy-egy nagyobb kompozíciót is. Ilyenek a *Bivalyfogat* (1908), *Aratóünnepély* (1910), *Vasárnapi beszélgetés* (1909), *Somogytúri lakodalom* (1910), *Tanácskozó cigányok* (1910).

A párizsi Szalon kiállításain látva e képeket, a francia mesterek azon a véleményen voltak, hogy a jól komponált képeket Kunffy buzgalomból túlfesti, kivéve a *Somogytúri üszteletes* (1905) és a *Gyermektemetés* című műveit.

Utazásai során kis deszkalapokra vázlatokat készített. Ezek festői erőnyeit dicsérték a legmagasabbra Párizsban. A motívum összefogása, a színek könnyedsége találkozott a francia ízléssel.

A Párizsból való hazatelepülést egy nagy gyűjteményes kiállítása előzte meg 1913-ban a Georges Petit Galériában. A 144 képet felsoroló katalógusának borítójára jellemzésül egy cigánykép fotója került. A kiállításról rokonszenvenvel írtak az újságok. A párizsi művészélet ismert alakja lett. Barátságba került olyan jeles művészekkel, mint Aman Jean, Dagnan Bouveret, Paul Albert Bésnard, Leon L'Hermitte.

Mme L'Hermitte arcképe,

1912

1910 ?

Egy tuniszi utazást közbeiktatva hazatért. Az első világháború híre Somogytúron érte. Tíz évre elhalasztódott párizsi otthonának és kiállítási anyagának költöztetése. A nagypolgári otthont ezúttal Budapesten rendezte be, a birtokán pedig egyre intenzívebb gazdálkodást folytatott. Gépesített, szőlőt és halastavat telepített, állatokat tenyésztett.

Festői témáiban a somogyi nép mindennapi intimitásai, ünnepei, fárasztó munkája és természeti környezete az uralkodó. Erősen naturális hajlamát a portréábrázolásban sikerrel kamatoztatta. Önarcsképeit idős korában festette.

Az impresszionista foltfestés csak a vázlatoknak szánt képein jelenik meg. Ezek közül kiemelkedik az 1918-ban Budapesten festett *Köztársaság kikiáltása* címet viselő műve. A viharos történelmi évek elmúltával a Párizsban rekedt képekből és az újabbakból 1924-ben rendezte meg a tulajdonképpeni bemutatkozó kiállítását Budapesten a Nemzeti Szalonban. Az imponálóan nagy és már válogatott anyagnak itthon is megvolt a kellő hatása. A sajtó elismeréssel írt róla, Lyka Károly, Rózsaffy Dezső, Elek Artúr méltatták. 1925-ben Állami Pasztel-díjat kapott, 1926-ban az *Aratók* (1921) című képéért a Genre-díjban részesítették.

A sikerek egy újabb nagyszabású munkára ösztönözték. *Mezőgazdasági munkáscsalád* (1926) címmel triptichont festett. A képsor tiszteletreméltó realiztikus erényekkel rendelkezik. Témájukat a művész a paraszti élet intimitásaiból állította össze: *Születés, Kenyér-szegés, Az anya halála*.

1927-ben a Műcsarnok melléktermében ismét kiállított, s majd tizenöt év múltán mutatta be újra a Tamás Galériában egy kisebb kollekcióját. A közbeeső években volt egy Spanyolországi utazása szép festői eredménnyel.

1930-ban egy magyar festészeti kiállítást kísért Iványi-Grünwalddal Belgrádba, majd Bukarestbe.

Kunffy 1934-ben feladva budapesti lakását, végleg Somogytúrra költözött. Ekkor tett kísérletet festési technikájának megújítására. A fehérre alapozott vászonzfelületre akvarellszerűen átlátszó vékonyságú olajtechnikával dolgozott, friss, üde hatást keltve ezáltal.

Bekapcsolódván a kaposvári közéletbe is, két közös kiállítása volt Iványi-Grünwalddal 1932-ben és 1934-ben.

Cigányasszonyok a hídon, 1916

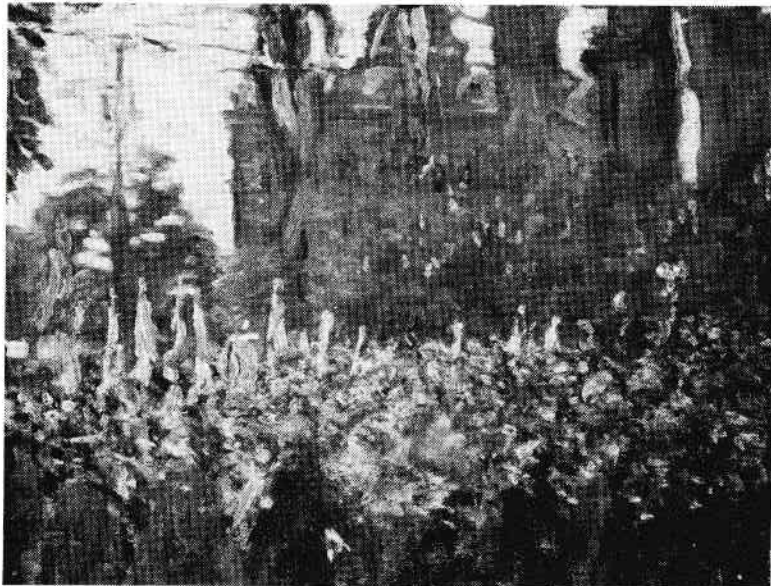

A második világháború legdrámaibb évét Budapesten vészelte át, ez alatt feldúlták, fosztogatták a somogyúri házáat. Közel ezer képe elveszett, megrongálódott. Birtokát a földosztás során fölszámolták. Művészetével szerzett tekintélye megővta őt a meghurcoltatásoktól és készséggel vállalta, hogy megélhetése érdekében a továbbiakban a festészetére hagyatkozik.

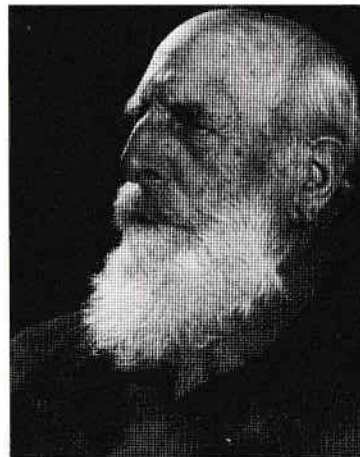
1949-ben és 1952-ben Kaposváron önállóan, 1953-ban Budapesten az Ernst Múzeumban Glatz Oszkárral közösen rendezett kiállítást. Egyre fokozódó elismerés vette körül az idős mestert. A kaposvári múzeumban rendszeresen kiállított. A múzeum gazdagítására számos művét, köztük a *Gyermektemetést* is odaajándékozta. Műtermét a megyei tanács 1958-ban látogatható képtárrá avatta fel.

Megkapta a Munka Érdemrendet (1959) és a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze kitüntetését (1960). Életének utolsó nagy kiállítása 1960-ban az Ernst Múzeumban volt. 1962. március 12-én hunyt el Kaposváron, 93 éves korában.

A köztársaság kikiáltása a parlament előtt, 1918

*Kunffy Lajos fényképe
idősebb korában, 1959*

Kévehordók, 1921

Mütermének bejárata előtt látható a sirja *Bors István* szobrászművész Kunffy arcképét ábrázoló *domborművével*. Mint békés, fehér szakállú pátriárka él ismerőinek emlékében. Hagyatékát a Somogy Megyei Tanács vásárolta meg múzeumlétesítés céljából. A Kunffyképtárként ismert műterem mellett a kúria is a kaposvári múzeum szervezetébe került.

Az emlékmúzeumot 1979-ben rendezték be és nyitották meg. A háromszáz festmény, az értékes bútorok, a használati tárgyak, a kellemes milió és egykori háziasszonya, a múzeum mai gondnoka, hűséggel őrzik Kunffy Lajos emlékét.

Horváth János

Mezőgazdasági munkáscsalád című triptichonból a *Kenyérszezés*, 1926

Kunffy 1959-ben műterménél

IDEGENFORGALMI TÁJÉKOZTATÓ

Kunffy Lajos Emlékmúzeum, Somogytúr, Árpád u. 22. 8693
Nyitva: 10—12 és 14—16 óráig (hétfő kivételével)

Megközelíthető a Kaposvárt Balatonlelélével összekötő 67. számú műúton autóbusszal vagy gépkocsival. Étkezési és szállási lehetőség Somogytúrtól 10 km-re, Balatonlelélén van. Étterem található még a Somogytúrtól 5 km-re lévő Somogybabodon és Látrányban.

IRODALOM

Kunffy Lajos: Visszaemlékezéseim, Kaposvár, 1981 (Somogyi Almanach, 31—33. szám)

Móricz Béla: Kunffy Lajos festőművész és Somogytúr, Kaposvár, 1960

Magyar Józsefné: Kunffy Lajos: Ajánlójegyzék, Kaposvár, 1979

Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára
307. szám

Kiadja a TKM Egyesület, a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága megbízásából 1988-ban,
10 000 példányban

Felelős kiadó: Éri István

Szerkesztette: Füzes Endre

A sorozatot tervezte: Kőből Vera

A belívet tervezte: Kulcsár Ágnes

Fényképek: Gózszy Gáborné

Rajzok: Sási János

Fedél: Kartográfiai Vállalat, Budapest

Belív: 80504 Pannon Nyomda, Veszprém

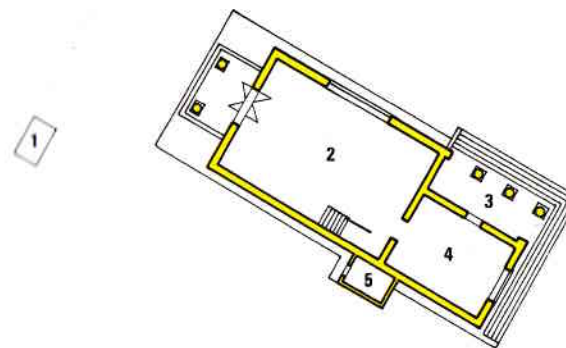
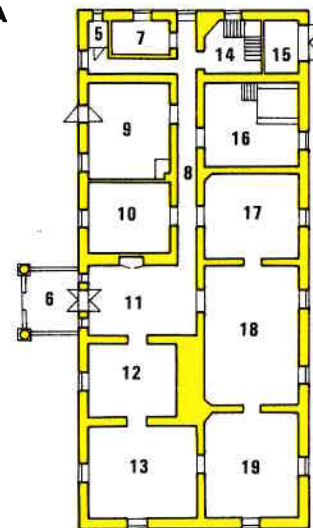
Felelős vezető: Danóczy Balázs igazgató

ISBN: 963 555 563 6

ISSN: 0139—245X

AZ EMLÉKMÚZEUM (MÜTEREM ÉS KÚRIA) ALAPRAJZA

- 1 A művész sírja
- 2 Múterem
- 3 Terasz
- 4 Téli kis műterem
- 5 WC
- 6 Tornác
- 7 Fürdőszoba
- 8 Folyosó
- 9 Konyha
- 10 Kis vendégszoba
- 11 Eloszoba, fogadóter
- 12 Gazdálkodási iroda
- 13 A művész hálószobája
- 14 Padlásfeljáró
- 15 Pince előter
- 16 Élelmiszerkamra
- 17 Vendégszoba
- 18 Ebédlő
- 19 Kunffy né hálószobája

A CÍMLAPON: Az Emlékmúzeum a park felől

A HÁTLAGON: Őnarckép 70 éves korában, 1939